

laanbomen

Foto's: PPO, Sector Bomen, Boskoop

Platanus x acerifolia: een betrouwbare kanjer

De plataan is in 2002 de 'Boom van het Jaar'. Een boom die veel goede eigenschappen heeft voor toepassingen in het stedelijk gebied. Reden voor een nadere kennismaking met deze kanjer.

In het buitengebied wordt de plataan weinig toegepast, maar in het stedelijk gebied is de plataan een van de meest gewaardeerde boomsoorten. Niet zonder reden. Platanen zijn op veel manieren toepasbaar. Langs straten en lanen of als solitair op rotondes, schoolpleinen en in kleine groepen naast grote gebouwen. Vormkronen, zoals lei-, dak- en etageplatanen zijn uiterst geschikt voor de toepassing op pleinen, voor café's, restauranten en promenades. De boom kan ook langs boulevards, maar moet dan sterk gesnoeid worden om scheef waaien te voorkomen. Voor de smallere straten is de meer opgaande cultivar 'Tremonia' aan te bevelen.

De plataan groeit zeer snel in de jeugdfase en heeft veel goede eigenschappen. De boom wortelt goed en verdraagt ook droge standplaatsen. De stam heeft een ongekend herstellingsvermogen na aantas-

tingen door ziekten of plagen of bijvoorbeeld parkeerschade. De plataan is te gebruiken in de verharding en is weinig gevoelig voor strooizout en bodemverdichting. De soort verdraagt de hitte van de stad goed. Ziekten of plagen die nopen tot rooien van de boom komen niet voor. Zelfs oude exemplaren zijn redelijk verplantbaar en de boom verdraagt zelfs de meest extreme vorm van snoei. De beperkte gevoeligheid voor ozon en zwaveldioxide maken de boom bovendien zeer geschikt in industriegebieden. De boom is echter wel gevoelig voor stagnerend water en kan niet tegen overstromingen. Ook harde zeewind kan een plataan niet verdragen.

Sortiment

Er zijn ongeveer zeven soorten binnen het geslacht *Platanus*. Dit artikel richt zich op

Het blad van een minder bekende, bontbladige plataan, *Platanus acerifolia* 'Suttneri'.

De veelbelovende, opgaande plataan: *Platanus acerifolia* 'Tremonia' is moeilijk te kweken.

de in Europa meest gebruikte *Platanus x acerifolia*. Dit is een kruising tussen *Platanus orientalis* en *occidentalis* die rond 1663 voor het eerst in Engeland beschreven werd. Een van de ouders, *Platanus occidentalis* werd in 1492 door Columbus aan de Amerikaanse kust ontdekt, terwijl de *orientalis* inheems is van de Balkan tot de Himalaya. Deze oosterse plataan werd rond 390 vóór onze jaartelling in Europa ingevoerd en was al bij de Grieken en Romeinen een zeer gewaardeerde schaduwboom. Het was de eerste niet inheemse boomsoort in Italië.

De hybride *acerifolia* wordt uiteindelijk een stuk groter dan de ouders en is vitaler. De bladeren van de *Platanus x acerifolia* zijn breder dan lang en hebben drie tot vijf getande lobben die tot tweederde van het blad zijn ingesnedden. De bladeren staan verspreid. De boom is eenhuizig en de bloeiwijze éénslachtig. Het afschilveren van de bast van de stam wordt bevorderd door warmte en droogte. Opvallend is dan ook dat dit in onze streken niet altijd even sterk valt waar te nemen. Platanen kunnen wel 400-500 jaar oud worden. De kroon van veel cultivars is pyramidaal in de jeugdfase, en krijgt pas later een (e)ronde, vaak brede vorm.

Cultivars

De selectie *Platanus acerifolia* 'Arnhem' is door de Technische Keurings Commissie van de Naktuinbouw (TKC) gevonden rond 1975 en beoordeeld. De cultivar valt op door zijn grote, donkergroene, glanzende blad. Het is een zeer hard groeiende boom die erg breed kan worden. De 'Arnhem' heeft weinig last van blad- vlekkenziekte.

In 1981 selecteerde de TKC *Platanus acerifolia* 'Malburg' en 'Huissen' uit een 45 jaar oude aanplant te Huissen. De bomen vielen op door hun smalle uiterlijk. De eerste jaren in de kwekerij zijn deze cultivars meer vorstgevoelig dan de 'Arnhem'.

Eenvoudige teelt

De teelt van platanen kent geen specifieke moeilijkheden. Het geslacht groeit zowel op zand als op kleigrond. Op klei ontstaat bij een pH groter dan 7,4 echter geelverkleuring van het blad als gevolg van ijzergebrek. De groei is het best op humusrijke, goed doorlatende vochtige bodems. Een ander nadeel zijn de sterharen op het bladmoes en de nerven. Bij teeltwerkzaamheden kan dat tot irritatie van luchtwegen en ogen leiden. Dit probleem is op te lossen door in de platanen te werken als het regent. Snoeiwerkzaamheden zijn veel prettiger na bladval. Dan is ook gemakkelijker waar te nemen of bindbuis ingroeit, wat een probleem is bij deze snel dikkende boomsoort.

De plataan heeft weinig last van ziekten. Eigenlijk is er maar één probleem en dat is de

bladvlekkenziekte (*Gnomonia errabunda*). Overigens is *Platanus orientalis* hier niet gevoelig voor. Door in de kwekerij ruimer te planten zal dit probleem duidelijk minder zijn. Bij oudere bomen wordt het blad aangetast en soms ook een enkele tak, maar de boom zal dit gemakkelijk herstellen.

Warme vermeerdering

De meeste cultivars worden door winterstek vermeerderd. De nieuwste manier is winterstek op warme voet (heated-bin). PPO testte deze methode bij de cultivars 'Arnhem', 'Malburg' en 'Huissen'. Het slagingspercentage lag gemiddeld hoger dan 90%. Het slagingspercentage om te stekken op heated bin was bij *Platanus acerifolia* 'Tremonia' en *Platanus orientalis* 'Digitata' zeer wisselend. Deze cultivars worden daarom ook wel geënt op *Platanus acerifolia*-onderstam. Net als bij vegetatieve vermeerdering is het slagingspercentage enten dan vaak laag. Stekken blijft daarom bedrijfseconomisch aantrekkelijker en er zit niets anders op dan het wisselende stekresultaat te accepteren. ●

Gerrit Schalk en Marc Ravesloot G. Schalk is specialist laan- en sierbomen bij de Naktuinbouw in Raamdonksveer, telefoon (0162) 511400
M.B.M. Ravesloot is Senior Wetenschappelijk Onderzoeker Teelt, Gewas en Kwaliteit bij PPO, sector Bomen in Boskoop, telefoon (0172) 236745

Telen van winterstek

- Zorg dat het stekhout goed is uitgerijpt. Knip het hout rond kerstmis en knip het vervolgens op maat.
- Knip het stek aan de basis vlak onder een oog. Knip, afhankelijk van de lengte van de internodiën op 2 of 3 knoppen.
- Knip het stek aan de top lang genoeg boven het oog af en gebruik deze tool/klik om de nieuwe scheut aan te binden.
- Bewaar in januari gemaakt stek in plastic zakken in de schuur bij ±8°C. Er vormt zich dan een callusrand die de beworteling bevordert.
- Controleer regelmatig of de callusvorming al voldoende is en of de ogen niet uitlopen.
- Stek het stek weg zodra de knoppen uitlopen of bewaar het stek verder in de koelcel.
- Druk stek goed aan zodat het vast in de grond staat.
- Steek stek door zwart plastic. Dat verhoogt het slagingspercentage flink.

- Controleer dat er geen stukje plastic onder aan de stek blijft zitten bij het wegsteken.
- Stoot het stek niet aan tijdens de beworteling. Het komt dan los te staan en zal niet wortelen.
- Bind het uitgelopen oog aan de klik, zodra het oog 5 tot 10 cm is uitgelopen.
- Rooi het stekbed na een jaar op.
- Snoei de wortels kort terug voor een mooi vertakt wortelgestel.
- Plant op afstand uit en rooi na 2 jaar opnieuw om een goed vertakt wortelgestel te hebben. De boom is dan gemiddeld 8/10 cm.
- Zet platanen niet te dicht op elkaar. Het onderhout zou dan verstikken en afsterven. Ook drijven de bomen elkaar omhoog zodat de lengte/dikte verhouding scheef gaat.
- Snoei de kroon jaarlijks, omdat er anders te zware takken in de kroon komen die later grote wonden geven bij het verwijderen.

Het gebruikswaardeonderzoek laanbomen heeft als doel kennis over toepasbaarheid van nieuwe laan- en straatbomen in het stedelijk gebied te vergaren en vervolgens uit te dragen. Binnen dit onderzoek krijgt de oosterse plataan, *Platanus orientalis* 'Digitata' aandacht als schaduwboom op parkeerterreinen. *Platanus acerifolia* 'Huissen' is in 2000 opgenomen en uitgeplant in de gemeente Elst, Hengelo en Zundert.